

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

květen 2015

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

jsme rádi, že jste si i v májových dnech udělali čas na pár novinek z oblasti ochrany přírody. Jak jste si již mohli všimnout, nepřináší náš časopis vždy jen dobré zprávy. Popravdě řečeno to ani jeho tematické zaměření neumožňuje. Tak jako život samotný, i každé odvětví lidské činnosti přináší nejen pozitiva, ale také negativa. Ve chvíli, kdy začneme tuto přirozenou dualitu a rovnováhu ohýbat určitým směrem, můžeme se být jisti, že nahromaděná energie půjde ven tudy, kudy si to budeme přát nejméně. Proto je naší povinností přinášet nejen pozitivní příklady, ale také reflexi negativních událostí a nazývat věci pravými jmény. Mně osobně je jasné, že pro konzervativnější část čtenářů může být taková náplň hůře stravitelná, na druhou stranu si myslím, že právě konzervativnost pokrok zejména ve vnímání ochrany přírody poměrně brzdí.

Z obsahu tohoto čísla:

Transfer obojživelníků 2015.....	2
Autobusový zájezd do Těchonic.....	2
Jarní úklid Staré řeky.....	3
K porovnání dvou říčních tůní.....	4
Jak jsem potkal lidi.....	5
Vstupte do PROUDu.....	6
Veget na pokračování – 39. díl.....	7
Nastává „lásky čas“.....	7
K zatmění Slunce ve Strakonících.....	8
Večer s dokumentem – 15. díl.....	8
Pozvánky - květen 2015.....	9
Václav Raba a další oběti.....	11
„Jéje! Vlaštovky!“.....	12
Československá vlajka na Kuřidle.....	12
Zapomenuté kouty Strakonicka.....	13
Zapomenuté plodiny 4.....	15
Jedlý Kompost - raw kuchyně	16

reflexi negativních událostí a nazývat věci pravými jmény. Mně osobně je jasné, že pro konzervativnější část čtenářů může být taková náplň hůře stravitelná, na druhou stranu si myslím, že právě konzervativnost pokrok zejména ve vnímání ochrany přírody poměrně brzdí.

Důkaz toho, že námi šířené negativní poznatky nejsou až tak extrémistické, za jaké jsou někdy považovány, a v jakých poklidných končinách se vlastně pohybujeme, přináší zpravodajský server ČTK. [Zpráva](#) o tom, že počet zabitých ochránců přírody v loňském roce celosvětově vzrostl o 20 %, může jistě někomu mírně ztížit usínání. Na druhou stranu je asi důležité takovou informaci vědět. Už jenom proto, abychom věděli, že i když se nám to asi vůbec nezdá, žijeme poměrně dost v závětví a že věci, které se nám z naší startovací lajny zdají extrémní, ve skutečnosti vůbec takové být nemusí. Protože někde jinde je to mnohem horší.

Přejeme všem čtenářům příjemné květnové dny. Váš Kompost. -jj-

Foto Jakub Čimera

Ohlédnutí

Transfer obojživelníků 2015

Pro někoho je znamením příchodu jara přilet racků, někdo se kochá rozkvetlými jaterníky, pro skupinu nadšenců a nových dobrovolníků zapojených do letošního transferu obojživelníků bude dost možná tuto symboliku v příštích letech plnit roztočilé žabí skřehotání ze dna kýble. Pokud bych měl vypíchnout, čím byl letošní transfer výjimečný, tak určitě počtem zúčastněných lidí. To, co jsme si před několika roky moc přáli, se pro letošek stalo skutečností. Při první akci (stavění migračních zábran na lokalitě Volyňská) se sešly více než dvě desítky dobrovolníků, do samotného transferu formou dobrovolných „žabích hlídek“ na třech lokalitách se zapojilo více než 30 párů rukou! Dost podstatnou a příjemnou zprávou pro nás, kteří v této oblasti působíme v úzkém kruhu „věrných“, je účast několika zcela nových tváří na základě našich všeobecných výzev v médiích nebo na internetu. Věříme, že s námi budou spolupracovat i v ostatních oblastech našeho působení. Rovněž mediální zájem o transfer byl poměrně velký. Určitě zajímavou formou prezentace našeho působení široké veřejnosti je reportáž o neobvyklých činnostech, do kterých se „na zkoušku“ zapojují reportéři Deníků Bohemia. Jak takový pokus dopadl, se můžete přesvědčit [zde](#).

Obojživelníci se kvůli poměrně suchému a chladnému předjaří dali do pohybu až 21. března. První přibližně týdenní vlna byla zastavena prudkým ochlazením. 14 dní po začátku migrace se tah rozbíhá již naplno a ukončen je až 18. dubna. Pohyb

Ropucha obecná u zástěny na lokalitě Volyňská, foto -jj-

žab byl tento rok charakteristický svou neuspořádaností a obtížnou předvídatelností. A to i v rámci jednoho dne na různých lokalitách. Bylo tedy velmi těžké odhadnout předem jejich pohyb. Velmi často se stávalo, že hlídky měly spíše kontrolní funkci. Naopak v několika případech se počet přenesených živočichů v jednom dni pohyboval okolo stovky. Díky velkému počtu dobrovolníků se nám po většinu dní silného tahu podařilo hlídkami pokrýt všechny tři lokality (Volyňská s migračními bariérami, Nebřehovická a Řepická s přenosem bez bariér). Kromě žab jsme sesbírali i spoustu informací o zákonitostech jejich pohybu, což se určitě bude hodit v následujících letech pro další zefektivňování zásahu. Jak dopadl transfer z hlediska statistiky? Celkově jsme do bezpečí přemístili téměř 1600 ropuč obecných. Z ostatních obojživelníků byly zaznamenány tyto druhy: skokan hnědý (4), blatnice skvrnitá (2), skokan zelený (2), rosnička zelená (1), ropucha zelená (1) a čolek obecný (1). Na třech pravidelně sledovaných lokalitách dopadly celkové počty zachráněných obojživelníků takto: Volyňská – 466, Nebřehovická – 647, Řepická – 460. Zaznamenané počty přejetých žab tvořily pouze menší zlomek celkového počtu.

Jedním z cílů zásahu bylo rovněž dostat problematiku k uším a očím široké veřejnosti, řidičům a všem, kteří přicházejí na pozemních komunikacích s obojživelníky do styku. Tato snaha postupně začíná přinášet své ovoce i díky určité atraktivnosti a hmatatelným výsledkům. Jako jedna z mála oblastí ochrany přírody je totiž nabízí téměř ihned. Není divu, že pro většinu zúčastněných je nejkouzelnější právě ten okamžik, kdy „svou“ první žabu vezmou do rukou a přenesou ji do bezpečí. Tak zase napřesrok...

Fotografie z akce na výstavbu migračních bariér naleznete [zde](#). Několik snímků z přenosu samotného pak [zde](#). Informace z loňského transferu naleznete v [Kompostu č. 4/2014](#) a [5/2014](#), z roku 2013 pak v [č. 5/2013](#). -jj-

Autobusový zájezd (nejen) do Těchonic

Už několik týdnů zhruba padesát lidí ze Strakonice, Horažďovic a okolí vědělo, že 11. duben 2015 bude dnem příjemným. Přihlásily se totiž na výlet pořádaný Šmidingerovou knihovnou ve spolupráci se strakonickou ZO ČSOP. Cílem letošního jarního výletu se stala malebná krajina pod Brdy. Nejdříve jsme navštívili Spálené Poříčí. Kromě několika historických památek jsme viděli stálou expozici „Naučná stezka pod střechou“ (v budově bývalého špejcharu), jejíž část byla věnována přírodě. Měli jsme domluvenou i návštěvu místní záchranné stanice pro poraněné živočichy a eko-centra fungujícího při místní organizaci ČSOP. Prostory v domě slouží jako klubovna

pro MOPíky a pro environmentální výchovu dětí i dospělých. Na rozlehlé zahradě za domem je zřízeno ubytování v klecích pro zraněná, nemocná, vyčerpaná nebo jinak hendikepovaná volně žijící zvířata. Cílem je jejich navrácení do volné přírody, pokud je to možné.

I uprostřed města je možné pozorovat rušný život naší flóry a fauny. Na zdi kostela lezli broučci vrtavci zhoubní a ploštice z čeledi pobřežnicovitých. Židovský hřbitov skýtal útočiště pídalkám a různým druhům měkkýšů – např. plzáka zahradního, páskovky keřové, hlemýždě zahradního, vrásenky okrouhlé, plzáka španělského. U říčky Bradavy bylo možné zahlédnout další zástupce (kamomil říční, keřovka plavá, páskovka keřová, hlemýžd' zahradní, plzák zahradní, vřetenatka obecná, skleněnka průsvitná, plamatka lesní, vlahovka narudlá, srstnatka chlupatá, oblovka lesklá, plzák španělský, skelníčka). V zámeckém rybníčku se vyskytuje i plovatka bahenní a terčovník vroubený.

Přírodovědné bádání ve Spáleném Poříčí, foto -ah-

Po poledni jsme se museli vrátit do autobusu, abychom se přesunuli na další místa, která byla cílem naší cesty. Ale zajímavý a poučný byl i čas strávený v autobuse díky informacím, které předávali naši průvodci – Taschnerovi a Hrdličkovi. Naše další zastávka byla v Měčíně, kde jsme si prohlédli muzeum skašovských hraček, kostel a park.

Další zastávkou byla obec Nalžovské Hory. Obdivovali jsme nádherný výhled od barokního kostela sv. Kateřiny. Ti účastníci, kteří ještě nebyli unaveni, vyrazili i na vrch Prašivici - na umělou zříceninu hradu, kamenné plastiky zvířat a také na místní flóru a faunu - na svahu se objevil křivatec rolní, plži vlahovka narudlá a kuželík drobný.

Závěr výletu patřil obci Těchonice. Co do velikosti obec malá, nadšením a pílí svých obyvatel však výjimečná. V širém okolí je vyhlášené místní ochotnické divadlo, které odehrálo několik velice úspěšných sezón. Dále se zde pravidelně konají další akce, jako je dětský den, výstavy, koncerty, jarmark... Hlavní, o co jsme se v Těchonicích zajímali, je projekt „Šance pro draha“ organizovaný občanským sdružením Vaváky. Prováděl nás pan Jiří Koreš. Mohli jsme porovnat pohled na draha, která jsou již díky práci ve sdružení obnovena, s těmi, které na svoje znovuzrození ještě čekají. Těchonice na každém kroku působí jako obec vstřícná k návštěvníkům. Na místní faře je obchůdek s osobitými domácími produkty, dalším projektem je i putování s oslíky jako parťáky pro vycházky po okolí.

Těchonice byly pro přítomné botaniky a zoology rájem. Bylo možné zahlédnout vodního plže bahnatku malou, ropuchy obecné, v ovčím trusu schovaného tesaříkovitého brouka hnojníka. Botanicky byla zajímavá v tomto ročním období např. vikev hrachorovitá nebo rdest kadeřavý. Na drahách se díky o. s. Vaváky obnovila pastva, která původním společenstvím prospívá, a tak se zde vyskytuje vzácných druhů ještě více. Podrobnější informace lze nalézt na www.sanceprodraha.cz.

Plné znění zápisu z akce viz [zde](#).

Jitka Svobodová

Jarní úklid Staré řeky

Když jsme před dvěma a půl lety byli překvapeni z účasti 30 lidí na úklidové akci v lokalitě Stará řeka (viz [Kompost č. 12/2012](#) str. 2), netušili jsme, že při návratu na místo činu se řady účastníků zdvojnásobí. Poslední březnovou neděli totiž

Foto Tereza Vandasová

více než 60 lidí dalo přednost očistě krajiny před pasivní odpolední siestou. Stará řeka nabízí mnoho romantických zákoutí pro příjemný odpočinek. Když se k tomu navíc ještě přidá slunečné počasí a parta stejně naladěných lidí, je o hezký zážitek postaráno. Lokalita nebyla vybrána úplně náhodou, ale tak trochu jsme napravili „začátečnickou“ chybu z první akce na tomto místě, kdy vegetace počátku října ještě zakrývala velkou část nepořádku. Tentokrát bylo téměř všechno vidět, což nebylo vždy povzbuzující, ale podařilo se míst v okolí slepého ramene zbavit přibližně 50 pytlů odpadků. Druhým důvodem k uspořádání akce v rámci mezinárodní kampaně „Uklidme svět“ právě zde bylo určité zviditelnění Staré řeky jakožto lokality, které do budoucna hrozí zánik (více viz článek v [Kompostu č. 4/2012](#) na str. 11). V současné době se rozbíhají jednání s Povodím Vltavy a Městem Strakonice vyvolané naší organizací a dlouhodobým zájmem Ing. Vilé-

ma Hrdličky o tento biotop. Rýsuje se revitalizační zásah, který by měl zastavit pokročilé zazemňování ramene a obnovit zde ostatní funkce (protipovodňové, rekreační...). Doufejme, že vše dospěje ke zdárnému konci. Přírodním poznatkům z této lokality se určitě budeme věnovat v některém z dalších čísel časopisu.

Na závěr se sluší poděkovat všem účastníkům úklidu za nezištnou pomoc. Vysoká účast je pro nás jasným signálem v podobných akcích pokračovat i nadále a nabízet pohled na zajímavá místa v okolí Strakonice tak trochu z jiné strany. Fotografie z akce naleznete [zde](#). Součástí byl také start nové kampaně neformální skupiny Jsme Strakonice „Naše koše“, která má za cíl umístování svépomocí vyrobených odpadkových košů na místech, kde chybějí, a hledání jejich „adoptivních rodičů“, kteří by se starali o jejich obsluhu. Prvních z nich byl umístěn právě poblíž Staré řeky. Více informací je pro případné zájemce o spolupráci k dispozici [zde](#). -ji-

Překopávky

K porovnání dvou říčních tůní u řeky Otavy

Minulý rok jsme se s mým ochranářským kolegou Ing. J. Jurášem účastnili „Dnů zdravého města Strakonice“. Jedním z bodů, které jsme navrhli, bylo odbahnění říčního chobotu nazvaného Stará řeka. Letošní jaro přineslo jednání o Staré řece znovu a byly podniknuty snad slibné kroky, které by mohly této lokalitě pomoci. To představovalo několik dní pozorování, měření, mapování živočichů a rostlin a i porovnávání Staré řeky s jinými podobnými biotopy, které se v blízkosti Strakonice vyskytují. Jedním z nich je např. lokalita naproti obci Slaníku zvaná Čtverec. A o té se pokusím napsat pár řádků.

Lokalita Čtverec se nalézá na pravém břehu řeky Otavy v mapovém čtverci 6749b. Místo je známé především starším generacím rybářů, kteří sem chodili za úlovky všeho druhu. Bylo zde možno chytit lína obecného, cejna velkého, cejnka malého, plotici říční, okouna říčního, nechtěného ježdíka obecného. Nechyběl ani vytoužený kapr a v noci se dalo počkat za svitu světlušek na úhoře říčního. Přes parný den bylo možno se v řece vykoupat. Přeplovat do Slaníku a třeba se jen koukat na hejna domácích hus. Jenže čas plyne jako voda v řece Otavě. Stačilo několik větších vod a popisovaná lokalita, na kterou navazovala tůň spojená s řekou úzkým korytem, se začala zanášet.

Stará řeka u Strakonice tento rok směrem k soutoku s Otavou, foto -vh-

Výsledek je ten, že dnes ze Čtverce zbyla jen malá tišina u pravého břehu Otavy a tehdejší tůň se stala příležitostným podmocným místem. To je obklopeno různě vzrostlými vrbami křehkými a místy prorůstajícími bezem černým. Na vrbách můžeme vidět dřevokazné ohňovce obecné a troudatce kopytovité. V jarních časech zde najdeme mezi tlejícími stonky kopřivy a větvemi žlutavé kvítky orseje jarní, která bude ústupem jara nahrazena zmiňovanou kopřivou, svízelem přítulou... Břehy zarostou netýkavkou žláznatou. Než se tak stane, je možno na půdě zanesené tůně pozorovat povětšinou synantropní druhy živočichů. Z měkkýšů obligátního hlemýždě zahradního (*Helix pomatia*), páskovku keřovou

Lokalita Čtverec u Slaníku a část její měkkýší fauny, foto -vh-

(*Cepaea hortensis*), plamatku lesní (*Arianta arbustorum*), srtstnatku chlupatou (*Trochulus hispidus*), keřovku plavou (*Fruticicola fruticum*), skleněnku průsvitnou (*Vitrina pellucida*), skelnatku drnovou (*Oxychilus cellarius*), zemounka lesklého (*Zonitoides nitidus*), silnou populaci vřetenatky obecné (*Alinda biplicata*), objevujícího se plzáka španělského (*Arion vulgaris*) a plzáka obecného (*Arion distinctus*).

Celkově řečeno, nic zvláštního. První jarní pavouci jsou povětšinou zastoupeni slíďákem mokřadním (*Pardosa amentata*) a lovcíkem hajným (*Pisaura mirabilis*). V půdě najdeme modře se lesknoucí krovky bázlivce olšového. Z ptačích druhů je zde především sýkora koňadra, sýkora modřinka a brhlík lesní. Občasně se zde objeví strakapoud velký.

Celkem by se dalo shrnout, že výčet sledovaných živočišných druhů je v jarních měsících chabý. Připočteme-li i ztrátu vydu-tého říčního břehu a s tím zřejmě související úbytek zastoupených druhů ryb, je tu námět k zamyšlení a k porovnání této lokality s dosud žijící Starou řekou, kde je zastoupení rostlin, stromů a živočichů daleko vyšší. Jenže Stará řeka se pomalu začíná blížit svým charakterem k popisované lokalitě Čtverec. O podrobnější srovnání se mohu pokusit třeba během vege-tačního období, kdy budou rostliny a živočichové v plné síle. Jak jsem již napsal, čas plyne jako voda v řece Otavě a to, čeho není nazbyt, je právě ten čas. -vh-

Použitá literatura:

HORSÁK, M., JUŘIČKOVÁ L., PICKA, J.: Měkkýši České a Slovenské republiky: Molluscs of the Czech and Slovak Republics, 1. vyd., Kabourek, Zlín, 2013.

Jak jsem potkal lidi

Účast jménem naší organizace (ZO ČSOP Strakonice) při jednáních o povolování kácení dřevin rostoucích mimo les (v katastru města Strakonice) bylo to nejlepší a zároveň to nejhorší, co mě mohlo potkat. Nejlepší v tom ohledu, že mi pomohla odstranit poslední zbytky růžových brýlí, které se mě snad ještě držely a že konečně vím, jaký je skutečný stav věcí. Nejhorší proto, že jsem si plně uvědomil, kam až jsou někteří z nás schopni zajít v honbě za svým zcela imaginárním pocitem blahobytu na úkor přírody.

Náš vztah ke stromům může dost dobře alegorizovat náš vztah k životnímu prostředí jako takovému. Všichni (včetně malých dětí) víme, že jsou pro nás nepostradatelné, v přeneseném slova smyslu nám dávají život, jsme na nich závislí a víme, že pokud se zbavíme většiny z nich, náš život na Zemi končí. Tato zcela jasná skutečnost se však příliš často v našich hlavách deformuje ve chvíli, kdy se některý ze stromů stává překážkou našeho pohodlí nebo zisku. Tehdy se každý takovýto neuvá-žený krok stává kapkou v moři alarmujícího stavu naší přírody. Chováme se tak přesně podle mechanismu anony-mního přispívání k něčemu velkému a rozsáhlému – podle toho stejného mechanismu, kterému se zuby nehty bráníme, když by měl směřovat k něčemu pozitivnímu, se slovy, že „já sám s tím stejně nic neudělám“. Příroda má ve své dokonalosti jednu obrovskou slabinu. Nedává ztráty na sobě svým „obyvatelům - ničitelům“ pocítit hned. A stejně je tomu se stromy. Pár minut bez kyslíku, hrst prachu v obličeji, několik mrtvých ptáků před pra-hem nebo bleskovou povodní vypláchnutý sklep – to by byla odpovídající odezva za každý padlý zdravý vzrostlý strom. Bohužel takhle to ale nefunguje. Všechny tyto negativní jevy související s odstraňováním dřevin přichá-zejí s velkým zpožděním, skrytě, neurčitě a lidé si je navíc kvůli svým páskám přes oči s tímto problémem nespojují.

Za tři roky své účasti na těchto správních řízeních jsem již byl při několika desítkách místních šetření, které před-cházejí vydání, či zamítnutí povolení ke kácení dřevin. Z části se jednalo o stromy zdravotně nevyhovující, pro-vozně nebezpečné nebo zcela neperspektivní. Část jed-nání byla konstruktivních, vedoucích k rozumnému kom-promisu, odpovídajícím pěstebním opatřením a náhradní výsadbě. K mému velkému rozčarování byla však velká část svola-ných šetření plná lidské pýchy, nadřazenosti a ignorance, kdy se nebohé stromy zdály být pouze zástupným prvkem jiných neidentifikovatelných lidských problémů a poruch.

A kdy u mě pohár trpělivosti přetekl a rozhodl jsem se sepsat tento hořký pamflet? Před pár dny, když se mi dostalo do ru-kou odvolání proti zamítavému rozhodnutí orgánu ochrany přírody o kácení dvou zdravých stromů v jedné nejmenované ulici ve Strakonících. Bylo sepsáno předsedou výboru SVJ a obsahuje řadu zavádějících tvrzení. Hlavním důvodem podání žádosti o kácení je údajné dramatické stínění bytových jednotek předmětnými stromy. A to až do té míry, že: „*nejsou splně-ny normové požadavky na proslunění a osvětlení obytných místností...a mají zásadní vliv na zdraví pobývajících osob*“. Od-kud je tato informace vytažena a zda vychází z nějakého konkrétního měření, se už asi nikdy nedozvíme. Jak je to však se světelnými poměry u zmiňovaných bytových jed-

Předmětné stromy a údajné dramatické stínění bytových jednotek, foto -jj-

notek, se můžete přesvědčit z fotografie, kterou jsem na místě pořídil v den jarní rovnodennosti (20. března) krátce po deváté hodině ranní (tedy v denní i roční dobu, kdy je Slunce ještě poměrně nízko). Třístránkový elaborát je zakončen povzdechem nad tím, že: „...by se již současná vláda měla začít zamýšlet nad přesunutím civilizace do nezarostlých polí a luk a současná zastavěná území se zelení ponechat volnému růstu vegetace“.

Kdybych nevěděl, že je to myšlené vážně, domníval bych se, že jde o nepovedený vtip. Podle neoficiálních informací však podstatná část obyvatel domu o kácení stromů nestojí. Ti ostatní by se podle mého názoru měli zamyslet nad tím, čeho se snaží dosáhnout. Proč chtějí dát přednost dalšímu kusu holé země před zpěvem ptáků, příjemným klimatem a pohledem z oken do zeleně. **-jj-**

Vstupte do PROUDu...

Dne 25. 4. 2015 bylo v Horažďovicích slavnostně otevřeno Envicentrum Podbranský mlýn. Tento objekt nově ponese název PROUD vystihující polohu u řeky Otavy i neobvyklé metody výuky souvislostí dnešního světa.

Jedná se o nové pobytové centrum ekologické výchovy, sloužící primárně pro vícedenní výukové pobyty žáků a studentů ZŠ a SŠ. Jedná se o nové pracoviště horažďovického Domu dětí a mládeže, příspěvkové organizace Plzeňského kraje.

Envicentrum se nachází v nově rekonstruovaném a předtím dlouhá léta chátrajícím objektu bývalého historického Podbranského mlýna ležícího mezi řekou Otavou a středem města Horažďovice. Disponuje pokoji s celkovou kapacitou 34 osob, vlastní kuchyní, laboratorně - badatelskou a multimediální učebnou i odpočinkovými prostorami. Dále má celé zařízení k dispozici veškeré potřebné vybavení pro průzkum přírody i sousedící řeky Otavy. Stravování bude cíleně zaměřeno na netradiční a zdravé vaření z regionálních zdrojů.

Rekonstrukce budovy i zahájení činnosti je financované z Operačního programu Cíl 3.- přeshraniční spolupráce ČR – Svobodný stát Bavorsko 2007- 2013. Projekt byl zahájen v září 2012, jeho celkové náklady dosahují cca 30 miliónů Kč, z toho rekonstrukce budovy stála 17 miliónů Kč, další výdaje pokrývají zahájení činnosti, vybavení a pilotní výuku. 85 % nákladů je financováno z operačního programu, kofinancování zajišťuje z 10 % rozpočet Plzeňského kraje a 5 % Ministerstvo místního rozvoje.

Laboratorní místnost envicentra Proud, foto -jj-

nás tak i v globálním měřítku - od biologie, přes zeměpis až po fyziku či dějepis. Děti při nich poznají dané téma při experimentech v laboratoři i volné krajině, vlastních rešerších, skupinových simulačních hrách nebo během výletů do okolí a mohou si uvědomit vlastní postoje při produkci potravin, spotřebě energie či objevování vlastního města. Budeme tedy významným pomocníkem školám při výuce tzv. průřezových témat (environmentální vzdělávání, globální a rozvojová výchova), pomocí kterých školy propojují obsahy klasických předmětů. Hlavními tématy centra bude zemědělství, město a jeho život a energie, které budeme představovat s důrazem na česko - německou perspektivu.

Lektorský tým PROUDu je složen z jazykově i odborně vybavených lektorů, takže významnou součástí by se měly stát i pobyty jazykově smíšených česko - německých žákovských kolektivů. Kromě týdenních pobytů školám budeme nabízet i kurzy dalšího vzdělávání pro učitele či jednodenní aktivity pro školy z Jihozápadních Čech. V neposlední řadě bychom našimi aktivitami roztroušenými v průběhu roku rádi přispěli k pestrosti kulturního života v Horažďovicích a šířili informace o životním prostředí a jeho ochraně. **Pavel Štorch**

Kontakt: vedoucí pracoviště - Ing. Mgr. Pavel Štorch, tel.: 777 545 009, email: storch.ddm@gmail.com, web: www.envicentrum.eu

Veget na pokračování – 39. díl – Mýtus č. 4 – Zvířata jsou tu od toho, aby nám dávala maso, mléko a vejce

Tímto velmi častým argumentem se v naší diskuzi přesouváme od zdravotně-výživových souvislostí rostlinné stravy k záležitostem etickým. V první řadě – zvířata nám nic nedávají, všechno si od nich násilím bereme. Všechna do jednoho jsou svobodné cítící bytosti, které jsou na světě pro své vlastní důvody a v žádném případě ne pro důvody, které jim pro svůj vlastní užitek určil člověk. Proto žádné maso, mateřské mléko ani vejce nenáleží člověku jen proto, že je umí zvířatům sebrat. Označením „hospodářská“, „užitková“, „masná“, „mléčná“ aj. zvířata se pouze obhájí naše nesprávné dělení druhů do pomýlených kategorií dle toho, k čemu která zvířata zneužíváme. Nevědomě byl vytvořen hluboce zakořeněný a většinovou společností přijímaný pohled, charakterizovaný druhovou nadřazeností člověka nad ostatními živočišnými druhy – „speciesismus“ (novodobá obdoba rasismu – více viz [zde](#)). Speciesismus vychází nejen z antropocentrického pojetí světa, ale zcela záměrně živí uměle vytvořené dělení živočišné říše na druhy zvířat lidmi využívané k vlastnímu obohacení a druhy lidmi zvýhodňované a všeobecně chráněné, někdy i velmi houževnatě (např. domácí mazlíčci). Přičemž se jedná ve většině případů o bytosti s podobnou úrovní inteligence, potažmo schopností vnímat utrpení, tudíž by k nim mělo být z hlediska zdravého rozumu přistupováno totožně. Z obdobných principů vychází rovněž všudypřítomná soustava „ideologie“ s doposud nepříliš známým označením „karnismus“ (více viz [zde](#)). Karnismus chápe naše přesvědčení konzumovat maso určitých druhů zvířat jakožto všeobecně přijímanou a správnou věc, nikoli jako spotřebitelskou volbu. Tato doktrína je zakořeněna tak silným způsobem, že je po celé trvání moderní společnosti přijímána jako součást běžného selského rozumu. S karnismem jsou spojovány i tzv. karnistické obrany – tedy názory, které nás ospravedlňují v konání něčeho, co bychom za jiných okolností považovali za neetické. Nejzávažnějšími jsou „tři ospravedlňující N“ – kdy jezení masa považujeme za běžné (Normální), přirozené (Naturální) a Nezbytné. Tuto naši představu pak používáme při obhajobě této činnosti. Zajímavá jsou historická podobenství takovýchto obhajob i v případech vykořisťování namířených proti určitým skupinám lidí (otroctví, nacismus...). Karnistickými obranami se v podstatě zabývá tento cyklus „vegetariánských mýtů“.

Výrazná deformace pojmů pramení již ze samotného označení zemědělsko-průmyslového odvětví, zabývajícího se získáváním živočišných produktů. V sémantickém výkladu pojmů chov zvířat (péče o ně) a živočišná výroba není v současné době již příliš rozlišováno a rozdíly mezi oběma pojmy se i v odborné literatuře téměř setřely. Za tímto fenoménem můžeme rovněž hledat celospolečenskou snahu o transformaci živých bytostí na úroveň strojů a výrobních jednotek, označených a hodnocených jednotlivými měřítky užitekosti. O tom, že je na tzv. hospodářská zvířata takto nahlíženo, svědčí celý systém velkochovů. Jen málokdy zohledňuje přirozené potřeby zvířat a vidí je čistě z ekonomického hlediska a rentability. Těmito postupy se zabývá věda nazývaná zootechnika, která má za úkol na základě teoretických poznatků zefektivňovat jednotlivé prvky užitekosti pomocí šlechtění a zintenzivňování chovu. Zvířata jsou těmito postupy deformována nejen anatomicky a fyziologicky, ale dozajista také psychicky. Jsou jim nabourány přirozené vzorce chování a sociální vazby. Typickým příkladem může být dnešní systém chovu mléčného skotu. Dojnice jsou šlechtěny na extrémně vysokou užitekost, která mnohonásobně převyšuje jejich přirozené vlastnosti a také potřeby mláďete. Stejně tak je tomu i s věkem, kterého se dojnice dožívají. To je většinou pouze zlomek délky života, kterého by se dožily v přirozených podmínkách bez následků přešlechtění. Ve chvíli, kdy je rentabilita jejich chovu nevýhodná, jsou posílány na jatka. V 80 % případů je důvodem jejich špatný zdravotní stav. Přibližně polovina zvířat je vyřazována ve věku do 5 let, po narození dvou nebo třech telat. Mláďata jsou matkám odebírána ve většině intenzivních chovů do 12 hodin po narození. Velká část z nich je porážena v nízkém věku nebo končí ve stejném systému jako jejich matky.

Podobná situace panuje i v chovech ostatních zvířat. Z pohledu tohoto mýtu je asi nejpodstatnější informace, která už byla v našem seriálu mnohokrát opakována. A to skutečnost, že žádná z těchto věcí není nutná, pokud budeme brát konzumaci živočišných produktů jako volbu, nikoli jako nutnost. -jj-

Podobná situace panuje i v chovech ostatních zvířat. Z pohledu tohoto mýtu je asi nejpodstatnější informace, která už byla v našem seriálu mnohokrát opakována. A to skutečnost, že žádná z těchto věcí není nutná, pokud budeme brát konzumaci živočišných produktů jako volbu, nikoli jako nutnost. -jj-

Nastává „lásky čas“...

Čeď' bourovcovití (Lasiocampidae) zahrnuje středně velké až velké druhy s tělem silným, hustě vlnatě ochlupeným, s širokými křídly, tykadly u samců hřebenitými, u samic nanejvýš krátce pilovitými. Samice jsou oproti samcům zpravidla větší, ale samci jsou aktivnější. Po spáření samci záhy hynou. Sosák bourovců je zakrnělý a do-

A KUDY VEDETE HRANICI VY?

Zdroj: www.soucitne.cz

spělci nepřijímají potravu. V ČR žije 18 druhů. S dospělci bourovce prsténčitého (*Malacosoma neustria*), který patří k menším bourovčům, se můžeme setkat od června do září. Původním biotopem tohoto motýla byly pravděpodobně lesostepi a

Bourovec prsténčitý, foto Eva Legátová

teplomilné doubravy nižších poloh, ale jako průvodce ovocných kultur se rozšířil i do vyšších poloh. Je vázán na ovocné dřeviny v alejích, zahradách a sadech. Housenky při přemnožení mohou způsobit lokální holožírny. Larvální perioda tohoto druhu trvá od dubna do června, přezimují vajíčka. Housenky jsou ocelově šedé, na hřbetě s bílým oranžově lemovaným pruhem, na bocích se světlým zvlňeným pruhem a na hlavě a na bocích s černými skvrnami. Na osmém zadečkovém článku je nízký černý hrbol, na hřbetě řídké dlouhé tmavé a na bocích svazčité bělohnědavé chlupy. Možná je tento noční motýl více známý díky svému druhovému názvu – vajíčka klade samička prstencovitě kolem větviček. I když je bourovec prsténčitý běžný motýl a potenciální škůdce, je jeho pozorování v přírodě nevšedním zážitkem. Fotografie je z remízku jihovýchodně od obce Chanovice z 14. 6. 2013. **Eva Legátová**

Použitá literatura:

MACEK, J. a kol.: Noční motýli I., Academia, Praha, 2007.

K zatmění Slunce ve Strakonících dne 20. 3. 2015

Není to tak dávno, co jsem pročetl staré školské věstníky z roku 1892 až 1896 nebo kroniku města Strakonice a s potěšením jsem četl, jak naši předkové sledovali nebeské úkazy nad svými hlavami a někdy nám o tom napsali i poutavé vyprávění. Bohužel stylem slohu ani dnešní moderní dobou se jim nemohu přiblížit, a tak mohu pouze zaznamenat, co jsem viděl přes čočku svého fotoaparátu.

Takže snad jen na okraj několik stručných údajů. Dne 20. 3. 2015 nastalo pro zeměpisnou polohu České republiky částečné zatmění Slunce. Šlo o největší částečné zatmění Slunce nad naším územím. Měsíc při něm zakryl až 73% slunečního disku. K maximu zakrytí došlo v 10 hodin a 46 minut místního času. Tolik oficiální zdroje.

Samotné zatmění bylo mnou pozorováno ve Strakonících u Heydukovy ulice. Bohužel pro kvalitní fotografie jsem nebyl vybaven příslušným slunečním filtrem, takže mi posloužil kus neprůhledné folie. Foceno bylo navíc přes okno, které bylo zprašované. Výsledek tomu odpovídá.

V průběhu zatmění jsem pozoroval zklidnění živočichů, zejména zpěvného ptactva. Vzhledem k takřka bezoblačné obloze nebyl třeba rozsvítit.

A nyní vlastní fotografie v časovém sledu od 9:53 do 11:46. **-vh-**

Foto -vh-

Večer s dokumentem – 15. díl – Planeta plná plastů

Rakousko-německý dokument *Plastic planet* z roku 2009 se pokouší v hodině a půl shrnout co nejvíce informací, které souvisejí s nejběžnějším materiálem dnešní doby – plastem. Působivými obrazy hned z kraje upozorňuje na jejich všudypřítomnost. Jak v té viditelné podobě, kterou už pravděpodobně ani nevnímáme, tak (a to zejména) přehledem nebezpečných přídavných látek, které se z umělých hmot uvolňují a přecházejí do potravního řetězce. V budoucnu se tak můžeme dočkat podobných globálních kauz, jako tomu bylo např. u pesticidu DDT. Některé z těchto chemikálií už jsou nyní v hledáčku nejen ekologických organizací – ftaláty nebo bisfenol A (více se můžete dočíst např. v publikaci *Doba jedová 2* prof. Anny Strunecké). Všudypřítomnost plastů coby spotřebního a obalového materiálu byla v dokumentu názorně předvedena vystavením všech

Foto -jj-

plastových věcí z rodinného domku na zahradu nebo pohledem do nákupního vozíku v supermarketu. Nejožehavější je však problém ve světových oceánech. Dna, pobřeží i volná moře jsou plněna nejen novým plastovým odpadem, ale především volnými částicemi rozpadajícího se staršího plastu, které jsou fatální pro velký okruh mořských živočichů. Na jednu stranu jde o zodpovědnost nás, obyvatel planety, a o naše nakládání s plastem, coby odpadem. Na druhou stranu stojíme před otázkou, zda je používání takto problematického materiálu obhajitelné i přes jeho obrovské technologické a praktické výhody.

Dokument můžete zhlédnout [zde](#). -jj-

Pozvánky - květen 2015

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

Pátek 8. a 22. 5., 13 - 17:00, první nádvoří strakonického hradu

Navštivte další z celkem 15 termínů farmářských trhů – 1 x za 14 dní, každý lichý pátek, bez přestávky. Doba i místo konání zůstávají nezměněny, a to od 13 do 17 hodin na prvním hradním nádvoří. Ideální příležitost pro nákup cestou z práce nebo před odjezdem na víkend. K dispozici je široká škála farmářských potravin s ověřeným původem (zboží z marketu u nás ne-koupíte) a rukodělné výrobky vhodné nejen jako dárek. Novinkou letošních trhů je rozšíření prodejního prostoru k mostu Jana Palacha. Toto místo bude poskytnuto k prodeji drobných přebytků (zahrádkářských, uměleckých aj.), a to bez účastnic-kého poplatku. **Kontakt:** jan.juras@knih-st.cz, 721 658 244. **Více informací:** farmarsketrhy.strakonice.eu

Kurz zdravého veg(etari)ánského vaření - Vege grilovačka

Úterý 19. 5., od 18:00, obecní hospoda Řepice

Jako závěr další sezóny kurzů zdravého vaření jsme opět připravili již tradiční vege grilovačku. Přijďte se seznámit s alterna-tivními postupy a surovinami pro zdravější grilování. Hlaste se na jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. (Kurzy pořádáme také v Blatné, Volyni a nově v Česticích.) -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem a ČSOP zvou dospělé i děti:

Výstavka fotografií Břetislava Kocka „Jarní motivy“

Začíná v pondělí 4. 5. Dále pokračuje **výstavka kvetoucích rostlin na určování**, akce **Paměť strakonických stromů a Nejlepší knihy** - v půjčovně pro děti a dospělé na pobočce Za Parkem.

Přírodovědný výlet do Blatné

Sobota 2. 5. Sraz v 6:55 před nádražím ČD. V 7:09 jede vlak do Blatné, kde se připojíme k akci místních ornitologů (pozorování, určování druhů podle zpěvu, ukázky kroužkování...). Po skončení můžeme jít ještě **do Sedlice** (cca 10 km po zpevněných cestách), odkud jede vlak např. v 16:19.

Hraní na kantely

Neděle 3. 5.: další společné hraní na kantely (vyrobené při akcích ŠK), případně i další nástroje. Koná se **od 18:00 na po-bočce Za Parkem** (v Husově ul. č. 380) ve spolupráci s o. s. Spona. **K poslechu nebo i zpěvu zveme také veřejnost.**

Strakonické příběhy XVII.

Úterý 12. 5.: Karel Skalický: Hrabě Colloredo. Město a panství Strakonice v letech 1637 - 1657 za vlády johanitského vel-kopřevora a habsburského polního maršála Rudolfa von Colloredo (1585 - 1657). Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. **Od 18:00, tentokrát ve společenském sále ŠK na hradě.**

Přednáška o Švédsku

Středa 13. 5.: Švédsko - země lesů, vod .....a lidí (přednáška s promítáním). Prof. Ing.

Hana Šantrůčková CSc. (z JČU) o zkušenostech vlastních i převzatých od Čechů, kteří ve Švédsku žijí. Od 17.00 v promítacím sále strakonického gymnázia.

Tvořivý podvečer „Drhané ozdoby“

Pondělí 18. 5.: Tvořivý podvečer s Janou Lebedovou: Drhané ozdoby. Mezi 17:00 – 19:00 hod. v půjčovně v Husově ulici č. 380 (Ize přijít kdykoliv mezi 17. a 19. hodinou, třeba jen na podívání). Materiál a potřeby k předvedení budou připraveny, ale hodilo by se přinést si i vlastní (nůžky, slabší provázek, spínací špendlík).

Film „Statečný kněz“

Úterý 26. 5. Statečný kněz (s komentářem). Promítání dokumentárního filmu režiséra Milana Kazdy o Josefu Jílkovi, který působil za války v Katovicích a v Česticích, zapojil se do odboje, byl za to vězněn a v roce 1945 popraven. Koná se od 17:00 ve společenském sále ŠK na hradě.

Schůzky přírodovědného kroužku MOPíků

Páteční schůzky kroužku MOP pro předškolní a mladší školní děti, rodiče aj. Sraz vždy v 16:00 před hradem u kanceláře CIAO (kromě 1. 5. a 8. 5.). **15. 5.** budeme hrát venku různé tradiční jarní hry (panáka, rybičky, špačka, kuličky...). **22. 5.** pojedeme sedlickým spojem do Domanic (jede v 16:35 z autobusového nádraží). Zpět jede v 18:36 vlak. **29. 5.** oslavíme Mezinárodní den dětí.

Více na www.csop-strakonice.net. -ah-

Šmidingerova knihovna zve:

Někomu život, někomu smrt

6. 5. – 26. 6., ŠK, vstupní hala, výstava pořádaná k 70. výročí konce 2. sv. války a věnovaná operaci Anthropoid. Vernisáž výstavy středa 6. 5., 16:00, ŠK, vstupní hala.

Kurzy počítačové gramotnosti

Úterý 12. 5., pro úplné začátečníky: Základy práce s internetem, 9:00–10:30, ŠK, studovna, MS Excel, 13:00–14:30, ŠK, studovna. Kurzy jsou přednostně pro čtenáře ŠK. Zájemci se musí na kurz přihlašovat osobně, proti vratné kauci 100,- Kč.

Operace Anthropoid

Středa 27. 5., 17:00, ŠK, společenský sál, vstupné 40,- Kč/pro členy AVČ 20,- Kč. Přednáška s promítáním o atentátu na Reinharda Heydricha a o vysazování parašutistů z Velké Británie do protektorátu. Hostem další besedy v rámci cyklu Akademie volného času bude Tomáš Pucholt.

Tvořivá dílnička pro děti - Papírové květiny

Čtvrtek 28. 5., 8:00 - 11:00, ŠK, oddělení pro děti.

Upozornění! Ve čtvrtek 14. 5. bude celá knihovna uzavřena! Děkujeme za pochopení.

Drobné smetí

Granty na podzimní výsadbu stromů

Grant vypsaný Nadací partnerství má uzávěrku 28. 5. O prostředky na podzimní výsadbu mohou žádat obce, školy, spolky a další organizace. Více informací se dočtete [zde](#).

Nový Ďáblík

Opět po čase upozorňujeme na zpravodaj sdružení Calla Ďáblík, který ve svém dubnovém čísle přináší celou řadu potřebných informací. O nepříznivé situaci na ČiŽP a kolem Vrbenských rybníků nebo o aktualitách z oblasti jaderné energetiky se dočtete [zde](#).

Fotohlédnutí za dubnovými akcemi

O dalších proběhlých akcích, o kterých jsme nepsali v Ohlédnutí, si můžete udělat představu ve [fotogalerii ŠK](#). Naleznete tam např. fotky z poslední [přírodovědné vycházky do Bažantnice u Pracejovic](#), [Tvořivého podvečera](#) nebo [schůzky MOP](#).

Ropákem roku je ministr Mládek

Již třináctátou anticenu Ropák roku získal ministr průmyslu a obchodu Jan Mládek zejména za svou snahu prolomit těžební limity. Zelenou perlou za nejvíce protiekologický výrok se blýskl prezident Miloš Zeman. Více se dočtete [zde](#).

Literární okno

Václav Raba a další oběti heydrichiády ve Strakonících

Byla to temná doba pro celý národ a ještě temnější pro řadu rodin v našem městě. 6. června 1942 se několik zaměstnanců zdejší Nemocenské pojišťovny nevrátilo z práce domů ke svým rodinám, dětem. Byli zatčeni a odvezeni klatovským gestapem. Bylo to zlé. Za stanného práva se totiž popravovalo bez soudů, a to buď na udání, nebo jen v rámci likvidace české inteligence. A bylo to ještě horší, když 9. června večer ohlásil český rozhlas mezi jinými popravenými i jména Františka Kohouta, Miroslava Píši, Václava Raby a MUDr. Miloslava Rektořika.

Byli zastřeleni v Lubech u Klatov na vojenské střelnici ve Spáleném lese, údajně za schvalování atentátu. Zůstaly po nich mladé vdovy a děti. Po Františku Kohoutovi syn (9 měsíců), po Václavu Rabovi, mém otci, syn (7 let) a dcera (6 týdnů), po Miloslavu Rektořikovi syn (8 let) a dcera (3 roky). O rodině Miroslava Píši mi není nic známo. Kromě toho v rodinách panovala nejistota o jejich dalším osudu, podporována opakovanými domovními prohlídkami a vykrádáním. Naši rodinu vystěhovali z pěkného domu se zahradou do krajně nevyhovujícího malého bytu.

Všichni pozůstali – manželky i děti – si po zbytek života nesli a nesou vědomí bolavé mezery po manželech a otcích.

Ke zmírnění traumatu došlo až se skončením II. světové války. Když 6. 5. 1945 přijeli do Strakonice příslušníci 4. pancéřové divize armády generála G. S. Pattona, ukončili nejistotu, která zde až do této chvíle panovala.

Na závěr přidám jednu rodinnou vzpomínku. Byly mi tehdy teprve 3 roky. Americká armáda měla jedno z ležení na Křemelce na letním sokolském cvičišti. Bydleli jsme blízko a můj jedenáctiletý bratr se brzy s některými vojáky seznámil. Skamarádil se též s mladým trumpetistou armádního jazzbandu. Jmenoval se Moncini a bylo mu 22 let. Přiváděl ho k nám na zahradu, aby si s ním pomoci maminky, která uměla anglicky, popovídal. Po krátké době přišel Moncini a radostně mával dopisem. „Tak si Pavla mohu přivést domů.“ Chvilí trvalo, než mu maminka vysvětlila, že by přece syna nedala. Byl smutný. Brzy přiběhl s dalším dopisem a sděloval: „Můžu si vás přivést všechny. Naši se o vás postarají.“ Bylo to krásné gesto, žel ani to nevyšlo.

Když to teď po letech popisuji, zdá se mi nemožné, že se to vše stalo už před dlouhými 70 lety.

Marta Marčalová

Pamětní deska v prostorách strakonické polikliniky

Foto -ah-

Jindy

Semínko cítí
dech země ...
ví, že je čas růst.

Semínko slyší
hlas deště ...
ví, že je čas pít.

Ono cítí kdy ...
... co ... jak
může a má.

Ono ctí čas,
v němž „jindy“
neexistuje.

A co my?
Je semínko
i v nás?

Ivana Ježková

„Jéjej! Vlaštovky!“

...spráskla ručičky Hanýžka a bosa, v kandoušku jen vyběhla na zásep. Tam na bidýlku pod střechou na krátkých nožkách seděla řada vlaštoviček, všechny se čepýřily, zobáčkem si pročesávaly peří, kosá křídélka jako šavličky visela jim unaveně po boku, ale švitořily a šveholily čiperně, až se malá Marjánka musila optat:

„Mámo, copak si to povídají?“ „Copak jim nerozumíš?“ usmála se matka, „jenom poslouvej!“

Už jsme tady na jaře! Copak máte v halmaře? Nesem poli, lukám, komoře požeňnání přes moře; štěstí, zdraví neseme, až se celé třeseme, vysvětlila malé sestřičce tu ptačí řeč Hanýžka. „A jistě,“ hned porozuměla Marjánka a opakovala si říkadlo. „Tak je pěkně přivítejte!“ poroučel Král. „Jak je máme přivítat?“ „Jak vítáte tety a stryjčky.“ „Vítáme vás, vlaštovičky, k nám; pote dál ha sednite si hu nás a chleba si hukrojte.“ I hospodář potichu, v duchu říkal to přivítání s dětmi, říkala je i selka a pak se teprve rozběhli všichni na ranní práci. Nejvíce se činí Hanýžka, jen aby si nepohněvala matku a aby jí po obědě upletla věneček na hlavu. Sama by to také dovedla, ale nikdy ne tak pěkně jako matka. Jarní den vstává v celé své mladistvé kráse. Ptáci ho vítají zpěvem, slunce světlem a teplem, louky i pole květem, ale stromy, lesy a potoky tajemným šepotem...

Klenčí - rodiště Jindřicha Šimona Baara, foto -vh-

Tyto úryvky pocházejí z knihy „Hanýžka a Martínek“ od J. Š. Baara. Čiší z nich jarní, radostná nálada. O vlaštovkách se mluví i v povídce „Znamení“ od téhož autora, z knihy „Druhá kniha z přírody“ - jak jednoho roku sedlák z Klenčí marně vyhlížel vlaštovky, ačkoliv u jeho přátel v okolních vsích se usadily jako vždy. V létě se pak stalo, že v obci vypukl velký požár - takže událost z jara dodatečně působila dojmem znamení... Dnešní metody výzkumu pomocí kroužkování dokazují, že vlaštovky se vrací pokud možno do stejných míst. Zahynou-li, stává se, že tam, kde vždy bývaly, je najednou prázdno. **-ah-**

Listovka

Československá vlajka na Kuřidle

Jaké to asi bylo, když po dlouhé a zlé válce poprvé zavlála na Kuřidle nad Strakonice československá vlajka? O tom může vyprávět už jen málo skutečných pamětníků. Někdy na tyto události přijde řeč při akcích naší knihovny a účastníci pak poslouchají se zájmem, ale i s ostychem. Raději se moc nevyptávají, aby se nedotkli nějakého citlivého tématu.

Vrch Kuřidlo, foto -jj-

pana Václava Chána, když jsme se 11. 5. 2004 vraceli z botanické vycházky (viz [zde](#)).

Hodně informací o době protektorátu i o osvobození přináší velmi zajímavá diplomová práce Ireny Kovářové „Každodenní život na Strakonicku“, která je vystavená na internetu – viz [zde](#). Leccos člověk slyší i

Budova, kde dnes sídlí pobočka ŠK Za Parkem, sloužila kdysi jako sirotčinec, ale za války v ní bydleli Němci. Více o tom zatím nevíme – není od koho. Zato jsme měli příležitost si poslechnout vzpomínky pana Ing. Miroslava Treybala na střet v dnešní ulici 5. května. Měli jsme také tu čest sejít se při jedné ze schůzek kroužku MOPíků na židovském hřbitově s paní Evou Václavíkovou, která přežila válku díky svým obětavým příbuzným (více o tom viz např. [zde](#)). Při jiné akci nám paní Marta Marčalová slíbila článek o svém otci, Václavu Rabovi, který byl za heydrichiádu popraven – svému slovu dostála a můžete si tedy její vyprávění přečíst na str. 11.

O vlajce, kterou vyvěsil hajný Trávníček a jeho dva přátelé 5. 5. 1945 na vrcholu Kuřidla, jsme se dověděli od

při běžných hovorech se seniory – často jen tak mezi řečí. A věříme, že ještě přijde někdo s něčím dalším a že si svoje znalosti doplníme. **-ah-**

Zapomenuté kouty Strakonicka – „žáboviště“ na Volyňské

Tentokrát jsem se rozhodla napsat do seriálu o zapomenutých koutech v jiném duchu než obvykle. Nebude to o příjemném a fotogenickém lesíku nebo aleji, kam bych vás ráda pozvala, ale o místě na první pohled spíš odpudivém – které je pro mě a několik dalších lidí přesto srdeční záležitostí – o „žábovišti“.

Pojmenuji-li nějaké místo jako „žáboviště“, rozumějí mi jen spřízněné duše. Ale jinak máme s žábami něco společného všichni. Žijí ve svých úkrytech, pomáhají udržovat rovnováhu v přírodě, čistí vodu, chrání nás před obtížným hmyzem a samy jsou potravou například pro nádherné čápy, co si je fotíme a ukazujeme je dětem a na žáby v tu chvíli vůbec nepomyslíme. Vlastně na ně většina lidí nemyslí po většinu času a stejně tak jsou „zapomenutá“ i místa jejich výskytu. Chodíme a jezdíme přes ně s hlavou plnou vlastních starostí.

Při stavění zástěn na Volyňské, na místě mezi autobusovou zastávkou u Kapsovy Lhoty a sjezdem z Vlčin, nemáme moc času porozhlížet se po okolí – a ani toho není z příkopu moc k vidění. A při večerních službách „žabích hlídek“ si ve tmě svítíme baterkou pod nohy, staráme se o bezpečí ropuch při jejich tahu do rybníka a nanejvýš při odchodu se zadíváme proti obloze a pomyslíme si, že nebýt aut, byl by na stromy v aleji v době červánků docela pěkný pohled. Nebo na blatouch, který jsme díky častým návštěvám viděli růst a rozkvést. Hlavně ale máme tohle místo spjaté se samotným transferem ropuch, se spoustou drobných dobrodružství a přátelských setkání s našimi pomocníky. Máme na to všechno silnější vzpomínky, než bychom si kdy dovedli představit. A také více znalostí, takže bychom mohli jmenovat, kde tam je jaký větší kámen, jaké druhy dřevin jsou zastoupeny ve skupinkách u svodidel, co za živočichy tam můžeme kromě ropuch potkat (např. střevlíky, sýkory, strnady, drozdy, čejky nebo zajíce). Moc tam toho ale už nežije, a co ano, je v trvalém nebezpečí. Snažíme se pohybovat kolem zástěn tak, abychom přítomné tvory světlem pokud možno moc neplašili. A také se vyhýbáme blízkému remízku, protože víme, že by tam mohly být srnky.

Foto -ah-

Vezme-li si člověk něco dlouhodobě na starost, má k tomu pak úplně jiný vztah než dříve. Taková místa pak přestávají být zapomenutými kouty a bylo by, myslím, dobře, kdyby každý kousek Strakonicka měl „své lidi“.

Zvlášť bych to přála místům nenápadným, skrytým nebo všelijak zanedbaným. Vystaveným nebezpečí, že tam za krátký čas nebude už dohromady nic, co by ten který kousek povrchu naší společné Země oživovalo.

Dílem věnovaným našemu zaprášenému „žábovišti“ končím miniseriál o zapomenutých koutech, který začal před rokem (v [č. 5/2014](#)) a byl zaměřen hlavně na to, co vyvolává pocit radosti a bezpečí. Co budí zvědavost, láká k častým návratům, k fotografování, kreslení, veršování, co dokáže inspirovat... Kam bychom rádi někoho pozvali, co bychom chtěli mít zachováno pro děti... Co je sice nenápadné, „zapomenuté“, ale hned při prvním bližším seznámení dovede chytit za srdce. Kouty, o kterých jsme psali v minulých číslech, na sebe zatím dovedou samy upozornit, protože je tam hezky a je tam čilý cvrkot. Ten dnešní „zapomenutý kout“ je jiného druhu, a kdyby nebyl žabím přechodem a nevázaly se na něj ochranné aktivity, nijak by se nelišil od okolní krajiny, přetvořené člověkem do podoby nehostinné, pro většinu tvorů dlouhodobě neobyvatelné, nebezpečné a nezajímavé. Nebylo by o nich co psát a je to poznat i z této kapitoly, odlišné od těch, které ji v seriálu předcházely. I když seriál končí, naše nabídka pro vás, čtenáře, k psaní na téma „Zapomenutých koutů“ trvá dál. I my sami se k nim ještě budeme tu a tam vracet, protože dalších takových nenápadných míst, o kterých bychom mohli my nebo vy napsat nějaké zajímavosti nebo vzpomínky, je ještě spousta... **-ah-**

Jedlý Kompost

Zapomenuté plodiny 4 - Pšenice jednozrnka (*Triticum monococcum*)

Jednozrnka je nejstarší domestikovaný druh pšenice, podle zdrojů ke zdomácnění jednozrunky došlo na území tzv. Úrodného půlměsíce, tj. na Blízkém východě. Záměrně se začala pěstovat již před 10 - 12 tisíci

Foto Lucie Babková

lety. Do střední Evropy se dostala asi 4500 let př. n. l. V prvním tisíciletí našeho letopočtu došlo ale k úpadku pěstování jednozrnky, stejně jako ostatních pluchatých pšenic, které byly nahrazeny pšenicemi s nahými zrny. Tento pluchatý druh pšenice má totiž nižší výnosy, ale kvalita produkce je vysoká. V současné době se jednozrnka na území České republiky pěstuje v rámci ekologického zemědělství, jejím hojným producentem jsou německy mluvící země. Lepek jednozrnky není vhodný pro klasické zpracování, hodí se spíše pro nekynuté výrobky, jako jsou různé placky, sušenky nebo jako kroupy. Obsahuje vyšší množství karotenu, vyznačuje se nažloutlou barvou mouky. Ze slámy jednozrnky se dokonce vyrábí doškové střechy a jiné slaměné výrobky.

K dostání: celé zrna, mouka, těstoviny...

Základní příprava: zrna propláchněte a vařte pod poklicí v osolené vodě s kapkou oleje v poměru 1:2,5 (J:V). Občas promíchejte. Vařte 30 minut do křupava (jako příloha nebo do salátu) a 60 minut do měkka (vhodné do pomazánek).

Martina Linhartová

Raw (syrová) kuchyně

Raw / syrová / vitariánská / čerstvá / raw veganská - pod všemi těmito názvy se skrývá jeden a ten samý výživový směr, který si za posledních několik let získal poměrně velkou oblibu. Pro někoho stravovací styl bez výjimek, pro někoho očištná kúra, pro někoho zpestření rostlinného nebo konvenčního jídelníčku. Je založený na konzumaci tepelně neupravené (syrové) rostlinné stravy (pro upřesnění se většinou používá teplotní hranice 42 °C). Takový postup vychází z předpokladu, že při tepelných úpravách potravy dochází k výrazným ztrátám hodnotných živin - zejména vitaminů a enzymů. Vitariánství je specifické druhem používaných surovin i postupy při přípravě pokrmů. Hlavními potravinami jsou koncentrované rostlinné zdroje - ovoce, zelenina, ořechy, semena, naklíčené obiloviny, čerstvé nebo naklíčené luštěniny atd. Konzumují se buď v jejich přirozené formě (vcelku), nebo se celou řadou postupů homogenizují - samostatně nebo ve směsi - a vytvářejí se z nich pevné nebo tekuté hotové potraviny. Od toho se odvíjí i nejčastěji používané přístroje, bez kterých se vyznačiči tohoto stylu pravděpodobně neobejdou. Nejdůležitějším pomocníkem je výkonný mixér, případně odšťavňovač. K vytváření špaget a podobných tvarů z čerstvé tuhé zeleniny se využívá tzv. spiralizér. K tvorbě pevných potravin z tekutých a polotekutých směsí slouží nejrůznější druhy sušiček - podobných těm, které známe pro sušení hub a ovoce. Tento postup můžeme imitovat také v horkovzdušné troubě s citlivějším nastavováním teploty. Pro klíčení obilovin, semen i luštěnin se dají využít speciální nakličovací sady. Vitariánská strava je typická menšími množstvími energeticky i živinově koncentrovanějších pokrmů. I když jsou náklady na část používaných surovin vyšší, tato investice se nám vrací mnohdy kratší přípravou a samozřejmě zdravotními výhodami. Jako zpestření jsou pro postupy raw kuchyně vhodné i některé „superpotraviny“, které jsou v posledních letech značně populární a tím pádem i poměrně dobře dostupné. Jako inspiraci přinášíme několik receptů, kterým jsme se věnovali na posledních kurzech zdravého veg(etari)ánského vaření, a dva od naší čtenářky.

Smoothie

Ingredience: libovolné druhy ovoce, zeleniny nebo vhodné kombinace obojího – např. mrkev, jablko, banán, rozinky...

Postup přípravy: Ovoce a zeleninu nakrájíme na menší kousky, vložíme do mixéru, zalijeme vodou a umixujeme dohladka.

Raw svičková

Ingredience: mrkev, petržel, celer, kešu, citrón, bobkový list, nové koření, tymián, pepř, sůl, panenský olivový olej.

Postup přípravy: V sekáčku nebo mixéru umixujeme kešu ořechy s polovičním množstvím vody do jemné smetany. V mixéru umixujeme pokrájenou mrkev, petržel, celer, tymián, bobkový list a nové koření s vodou. Přidáme citrónovou šťávu, kešu smetanu, opeříme a dle chuti osolíme.

Pohankové noky

Ingredience: loupaná pohanka (1 šálek, můžeme použít i pohankovou mouku), lněné semeno (1/2 šálku), slunečnice (1/2 šálku), lahůdkové droždí (2 lžičky), tymián (lžička), česnek (stroužek), olivový olej (2 lžičky), sůl (půl lžičky).

Postup přípravy: Lněné semeno, slunečnici a loupanou pohanku umeleme v mlýnku na mák nebo posekáme sekáčkem. Smícháme s ostatními ingrediencemi a zpracujeme s vodou do suššího těsta. Tvarujeme malé kuličky, které rozmáčkneme na pečícím papíře. Alespoň hodinu sušíme v troubě na 40 °C.

Marinované žampióny

Ingredience: žampióny, citrónová šťáva, sójová omáčka, panenský olivový olej.

Postup přípravy: žampióny nakrájíme na tenké plátky a marinujeme několik hodin (ideálně přes noc) v marinádě ze sójové omáčky, citrónové šťávy a olivového oleje (1:1:1)

Banánový syrový dort

Ingredience korpus: mandle (nebo libovolné jiné ořechy – 1 šálek), strouhaný kokos (1 šálek), datle (1 šálek), hrozinky (nebo sušené brusinky – hrst), voda (půl šálku), agáve sirup (2 lžičce)

Ingredience krém: chia semínka (2 lžičce), voda (půl šálku), 2 banány, karob (lžičce), agáve sirup (2 lžičce)

Postup přípravy: Z datlí, hrozeinek a vody umixujeme pastu. Ořechy nasekáme najemno, smícháme s kokosem, agáve sirupem, pastou a ze směsi připravíme korpus, který necháme ztuhnout v ledničce. Chia semínka smícháme s vodou a necháme několik hodin (ideálně přes noc) nabobtnat. Poté umixujeme s banány, karobem a agáve sirupem. Krémem potřeme korpus a dort dáme ještě zchladit. -jj-

Hrášková polévka

Ingredience: zelený hrášek (400 g), vlažná voda (šálek), česnek (2 stroužky), citrónová šťáva (2 lžičce), kokosový olej (2 lžičce), sirup z agáve (2 lžičce)

Postup přípravy: Vše rozmixujeme na jemný krém, dle potřeby naředíme vodou.

Květákové rizoto

Ingredience: malý květák, 2 mrkve, rajče, 4 žampióny, sušená rajčata (30 g), stroužek česneku, panenský olivový olej (lžičce), citrónová šťáva (3 lžičce), kurkuma (lžička), sůl, pepř, 1/2 jarní cibulky, sezamová semínka na posypání

Postup přípravy: Sušená rajčata namočíme do vody, aby trochu změkla. Květák omyjeme a nastroháme do velké mísy. Mrkev oškrábeme a žampióny oloupeme. Rajčata, mrkev, žampióny, sušená rajčata a jarní cibulku nakrájíme a přihodíme do mísy. Přidáme lžičku kurkumy, sůl, pepř, prolisujeme stroužek česneku a přilijeme citrónovou šťávu a olej. Vše pečlivě promícháme. Podáváme posypané sezamovými (či jinými) semínky. **Martina Křivancová**

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Eva Legátová, Martina Linhartová, Jitka Svobodová, Pavel Štorch, Marta Marčalová, Ivana Ježková, Martina Křivancová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2015

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková -ah-

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba půjčovny pro děti a dospělé)

tel.: 380 422 720

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

Ing. Vilém Hrdlička -vh-

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: v.hrdlicka93@gmail.com

